

האורטודוקסיה באמריקה / הרב נחום נורמאן לם

מר שטרן הנכבד אל"מ בר און יו"ר הנכבד ד"ר הרשקוביץ, מר אבידור מורי ורבותי אני מודה לכם על שהזמנתם אותי תל אביבה לבמה נכבדה וחשובה זו ולתת לי הזדמנות להפגש עם אחי בני ישראל שבמדינת ישראל. ותודתי נתונה ליושב הראש של הערב הזה על שהוא קבע את הקצוות של התמונה הדתית בעולם של היהדות ולפייכך הוא כבר נתן לנו את המסגרת שאוכל להכניס בה את הנושא שלי. הנושא בדיוק שעליו אני רוצה לדון הלילה הוא "קוים לדמותה של האורטודוקסיה המודרנית בארה"ב" ואז אקדים ואומר מיד שהשם אורטודוקסיה אינו מוצא חן בעיני כל עיקר, מילה יונית זו מקורה לא מן הכתוב ולא מחז"ל אלא מן הריפורט שכינו בשם זה את אלה שלא הסכימו לפרוק את גדרי הדת יחד איתם. לכינוי זה שזכינו לו בדלית ברירה נוסף עוד שם לואי שהוא אף הוא חסר טעם במידה מרובה וזה "מודרניזם" שלאמיתו של דבר איני יודע מה זה מודרני. בכל זאת שני השמות הללו "האורטודוקסיה המודרנית" אם שהם שניהם בלתי מרוצים ורצויים מסמנים הם במידה מספקת את התנועה הזאת של היהדות באמריקה אשר עליה ועל סגנון הייה אני מיחד את הדיבור הלילה. סוף סוף לפי החלמוד "בחר טעמא אזלינן ולא בחר שמא" אחרי התוכן ולא אחרי השם, ואם השם של התנועה "האורטודוקסיה המודרנית" איננו כה מוצלח הרי הוכנה אני מקוה הוא רב משקל ורב ערך. נתחיל מן היש המעשי, האורטודוקסיה המודרנית היקימה בארה"ב ומקימת רשת של מוסדות בעלי שם רוב בתי הכנסת החרדים הם מן הסוג שקראנו לו הלילה "האורטו-דוקסיה המודרנית" והם מיוצגים ע"י איחוד בתי הכנסת האורטודוקסיים ואשר הם מן היוזמים העיקריים של בתי הכנסת אשר בירושלים. רוב הרבנים האורטודוקסיים בארה"ב הם מה שכינינו אורטודוקסיים מודרניים ולמעלה מ-800 ועד 1000 מהם שיכים לאירגון ארצי בשם בסתדרות הרבנים, והם מהוים את הגוף הרבני הכי גדול בגולה. המפעל הכי חשוב שלנו לדעתי, הוא בלי ספק ישיבה אוניברסיטה המהווה רשת של מוסדות אקדמיים החל מארבעה בתי ספר היכוניים וכלה בבית ספר לרפואה במרכז הרשת הזאת עומדת הישיבה עצמה ע"ש רבינו יצחק אלחנן מסימה של הישיבה הזאת הם הם רוב מנין ורוה בנין של מנהיגיה הרוחניים של היהדות המסורתית בארה"ב. ב-19 המוסדות החינוכיים של הישיבה אוניברסיטה הפזורים על פני 15 בנינים לומדים 500 7 חלמידים אצל 200 מורים כולל ראשי ישיבה מדענים ופרופסורים. החקציה הכולל של ישיבה אוניברסיטה אם באנו בכלל למדוד את כמות המוסד לפי חקצו, הפקציב של מוסד זה שבראשו עומד מורי ורבי רב שמואל בוגן עולה על 40 מליון דולר לשנה בין שאר אירגוני האורטודוקסיה באמריקה כדאי להזכיר גם חורה ומסורה שהיא גם המיסדת ישיבות קטנות בתי ספר יומיים על פני כל רחבי יבשת אמריקה. עוד לפני פחות מ-20 שנה לקחתי חלק בהיוסדו של איגוד של מדענים אורטודוקסיים באמריקה ומדי אז ועד היום עלה עד ליותר מ-1000 חברים וחברות כולן שמומרי מצוה כולם אורטודוקסיים ורובם ישל להם החואר של ד"ר באחד מענפי המדע המודרניים. עוד אירגון שאר כדאי להזכיר במסגרת זאת ושזכה לשגשוג רב זה אירגון הסטודנטים האורטודוקסיים בשם "יבנה" אשר נוסד לפני

אשר נוסד לפני כשמונה שנפס מחריסר תלמידים של אוניברסיטה קולומביה ואשר היום
עולה על יוחר מאלף יוחר מאשא באוניברסיטאות הכי מפורסמות בכל אמריקה. נדמה לי
שהמבנה הציבורי שהיצגתי לפניכם בשרטוט קל ראוי לשבח ולתהילה, אולם למרות ריבוי
המוסדות ואולי בגללם אין יסוד הסדר והאירגון שולט בחיי האורטודוקסיה באמריקה.
אדרבא, "תפסת מרובה לא תפסת!" ככל שמתרבים המוסדות וככל שמתרבים האגפים כך
מתמעטת המרכזיות וכך נמנע ליכוד וריכוז הכוחות וניצולם ביעילות הרצויה. מספרים
פעם ניגש רב אורטודוקסי ליהודי אחד ואמר לו: "אתה רחוק וזר ליהדות וניסת
להכניסו תחת כנפי השכינה והיהודי הזה ענה לו בסיסמא ידועה באמריקה: "אני לא
מאמין בדת מאורגנת" ואשר כולל כבר את הכל אז ענה לו הרב בחיוך קל "אל תדאג
ידידי הדת שלנו אינה מאורגנת כל כך כמו שאהה חושב. לדאבוננו יש אמת גדולה בדבר
הדת שלנו למרות הכל אינה כה מאורגנת. המנהיג הרוחני של הנועתנו זאת ראש המדברים
והאידיאלוג הגדול שלה הוא מורי ורבי הרב הגאון רב יוסף דוב הלוי סולובייצ'יק
שליט"א משכמו ומעלה גבוה הוא מכל העם. אחס יודעים עליו רק מן העיתונות הישראלית
וחבל שידיעות אלה אינן נוחנות תיאור מדויק של האי גברא רבא, התמונה לקויה
בתוסר וביחר. העיתונות מפרסמת חדשות וחדשות קשורות לרוב בפוליטיקה הרב אמנם
יש לו דיעות משלו בשטח זה אבל כוחו וגדולתו הם בתורה, במחשבת היהדות, בעמקות
במקוריות, בכישרון הניחוח, בסגולת ההסברה, בהיקף ידיעותיו ובאופק הרחוק של
שטחי התענינותו. כשאנו אומרים באמריקה סתם "הרב" כוננתנו להרב סולובייצ'יק שכן
הוא רבט של הרבנים סולל דרכה ומעצב דמותה של הנועה זו שאנחנו קוראים לה
האורטודוקסיה המודרנית. ועתה לענין, מהי בקיצור נמרץ השיטה היסודית עליה
מבוססת התנועה הזאת. אנחנו חיים גם באהץ וגם בגולה וחובה עלינו לחיות בשני
עולמות עולם התורה והמסורה ועולם המדע והתרבות אין ספק לנו יהודים מאמינים
שעולם התורה הוא הקבע הוא העיקר ועולם החול הוא הטפל אולם אסור לוותר אף על
אחד מהם יש אמנם סתירות מסוימות בין שני העולמות האלה הן סתירות תיאורטיות
עיוניות, הן סתירות שבסיגנון החיים סתירות סוציאליות אולם על אלה יכולים
להתגבר לריכים להתגבר, סוף סוף אנו מאמינים שהתורה היא בת ביצוע לא בדור המדבר
בלבד ולא בימי הביניים בלבד ולא בויליאמסבורג ולא בבני ברק בלבד אלא בכל מקום
בעולם הגדול בו נמצא יהודי שמוכן לסור למשמעתה של התורה החי בעולם בתוך העיר
מעורה בחוכה אדם שפועל בחוכה ומוכן אף ללמוד מן המתוקנים שביוצרי התרבות
הכללית כך דרש מורי ורבי הרב שליט"א על הפסוק הנאמר בהתחלה ספר שמואל "ויהי
איש אחד מן הרמתיים צופים" בגמרא מגילה מובא ר' שמואל בר רחמיאלי אומר "מן
הרמתיים צופים" אדם הבא משתי רמות הצופות ורואות זו את זו. שתי רמות ישנן
שני הרים הם בחיינו שני עולמות שאינן מזדהים זה עם זה אבל נשקפות זו מעל זו.
הם צופות ורואות זו את זו. שניהם חיוניים לנו ואף על אחת מרמות אלה אנחנו לא
נוותר. נכון שיש סכנות ומי שבוחר לחיות על שני ההרים גם יחד סכנה איבוד אחד
מן ההרים, יותר מזה סכנה של נפילה לתוך העמק לתוך עומק התהום המבדיל בין שתי
הרמות שהי

הרמות שני ההרים ולפיכך חריכית לגשר בין ההרים האלה מפני שבלי זה, בלי הגשר נופלים לתוך התהום ומי יקימנו. אין ברירה או גשר או תהום לבנות ולקיים את הגשר שבין שני העולמות האלה זוהי מגמת כל שאיפותינו ומגמתנו. בנסיון שקראנו לו בשם קלוש זה האורטודוקסיה המודרנית. ויאמר בגילוי לא מפני דוחק בפרנסה בחברה המודרנית ולא מפני הלחץ הרבתי שמכל הצדדים עלינו לאמפני הצורך לפטר עם המציאות אנו מבקשים את הגשר הזה אלא בלי התנצלות מפני שכך צריך להיות מפני שזהו גורל היהודים שכך דורשת ממנו ההשגחה העליונה לגלות את האלוקות בעולם בכל העולם על פני כל המציאות, באשר היא שם. זהו יעודו של גוי קדוש של ממלכת כוהנים כלפי עצמו וכלפי העולם הרחב אשר לו לחוהו בראה. הגישור הזה שבין שתי הרמות בין שני ההרים האלה אינו נעשה על חשבונם של ההלכה אדרבא ואדרבא ההלכה היא הבסיס של הכל. היא המגדירה את תחומי פעולותינו והיא המכוננת את הדרך בה נלך בכדי לגשם ולהשיג את המטרות הנשגבות שלנו "התהלך לפני והיה תמים" הדרך לתמימות מוסרית ודתית בהלכה שהיא לא רק אוסף של דינים ומנהגים כמו שרמז כבר יושב הראש שלנו היום נכנסתי עם חברי השבוע למונית והנהג ידע סוף סוף כי השיחה בהיתה ביני ובין חברי כי אני רב ופנה אלי ובה שחוק עלתה על פניו ואמר לי מה נעשה בשאלת שחילה הלב מגוי ליהודי הרי הלב הזה אכל טריפה. אם כך כל הלב הוא טריפה והוא העמיק בענין כאילו הוא יודע שהדבר הזה גורם לי צער גדול שאין אני יכול לישון בלילה בגלל הבעיה הגדולה של לב אוכל טריפות בגוף יהודי. זה סימן של אי הבנה מרה של מהות ההלכה. אם כן צריכים פעם ועוד פעם שההלכה היא הרבה יותר מאוסף של דינים יבשים ושל מנהגים עתיקים גרידא אלא גם סומר גם השקפת עולם גדולה אשר אם נזכה נבין איך להוציא את ההשקפה הזאת מן ההעלם שבתוך הדינים אל הגלוי שבעולם. ואף אם נזכה לנסח את ההשקפה ההלכתית הזאת ניסוה מודרני שיתקבל על אדם בן דורינו. קוטב האינטרסים של ההשקפה הזאת שאינה מצומצמת אומנם להלכה אלא מודרכת על ידה הוא עם ישראל ויעודה הוא היעוד של העם היהודי. אבל האופקים שלה חובקים זרועות עולם. ויש בה לקח גם למוסר עולמי אוניברסאלי של כל העולם השיטה הזאת מוצאת את עיקר ביטוייה בחינוך אנחנו מחנכים את בנינו ובנותינו באמריקה בחינוך אינטנסיבי בתורה לא רק בעברות בתורה ועל ידה גם בלימודי חול בדרגה גבוהה. ועוד הפעם לא מתוך פשרה צרת עין אלא מפני שכך בונים את הגשר בין ההרים בין קודש לחול בנשמת היהודים. כמובן יש מי שקדמו לנו בשיטה חינוכית זאת רב שמשון רפאל הירש ומשנתו תורה עם דרך ארץ, הרב קוק והשקפתו על החיאוס בין הקודש והחולל. ובא בזמן שאצלכם בארץ דנים על ישיבות היכוניות הן או לאו אצלינו כבר חזקה על כל צעיר וצעירה שיחד עם החינוך בתורה גם יסיים חוק לימודיו באוניברסיטה. כמעט רובם גומרים את האוניברסיטה בעיר זו או אחרת. ואני חוזר ומדגיש יש אמנם סכנות שההרים לא יגושרו והתהום יתבע את קורבנותיו אולם אי אפשר להימלט מסכנות בכל שטחי החיים ובעיקר בהשגת משימה גדולה וקדושה זו. גם הרב קוק בשעתו בנאום מפורסם בבואו לדבר על הסינתזה החינוכית רמז לזה בשעה שציטט את הפסוק מישעיהן "ופחד ורחב לבבך" שיש בפעולת גישור זו גם פחד וגם רחבתו של הלב.

גישתה של האורטודוקסיה המודרנית אל ארץ ישראל אינה מעור אחד. בדרך כלל ניתן להיאמר שהיא תואמת לדרך המחשבה של הציונות הדתית. אף כי נמצאים בחוכה גם מספר מועט של חברים במפלגות אחרות. למעשה רוב האוכלוסיה שלנו היא בלתי מפלגתית. אולי בהשפעת ההשקפה האמריקאית הטיפוסית שאינה מביטה בעין טובה על מפלגות דתיות. בכל זאת אנו במערב וליבנו במזרח אם הוא כבר לא במזרחי. גורלו של גשר הוא ככל שהוא חזק יותר דורסים עליו יותר. אולי מכאן ראייה להצלחתנו שרומסים ודורכים עלינו גם מימין וגם משמאל ועדיין ברוך השם הגשיר במקומו עומד. אחינו מימין ממחנה האורטודוקסיה הקיצונית אם מותר לומר כך אינם מקבלים את השקפתנו על שני ההרים על קודש וחול. דוגלים הם בדיעה של קולו קודש. של הסתיגות מלימודו חול ככל מה שמוחר להסתיג על פי משפט המדינה. דוגלים הם בדיעה של מרחק גדול וכמעט מוחלט עם העדות של האורטודוקסים ושל הריפורמים למניהם כרבי שמעון בר יוחאי שעליו מסופר בחלמוד בגמרא שבת מעדיפים הם להסתר במערה להקדיש שם את חייהם ומיטב מרציהם אך ורק ליהדות בנוסח של אירופה המזרחית. וכשיוצאים מן המערה אל העיר הם מסתכלים עלינו בעין ראה כך אמרו חז"ל על רבי שמעון בר יוחאי ובנו ר' אליעזר שכל מקום שנחתנים עיניהם מיד נשרף בודקים הם את המוסדות שלנו את טיב חיינו ורואים בהם רק את הסתירות את הבעיות שעוד לא מצאנו פשר ופתרון לכל הבעיות שלנו רואים אף את השטחיות שלנו כי אף היא נחלת הנסיון לגשר רואים את כל זה בלי אהדה לרצינות מאמצינו בלי סימפטיה לקשיים העומדים בדרכינו להשטינינו והם חורצים עלינו משפט קשה ודניט אפ גישתנו לשריפה לפעמים הביקורת שגם היא נחוצה לנו ואם היא צודקת עלינו לקבל את היסורים באהבה הביקורת הזאת עוברת את כל הגבולות ובזמן שכזה עלינו להזכיר להם שהשלמות לא ניתנה לא לנו ולא להם כמתנת חינוס ממעל ואנו אין לנו אלא את העמל והיגיעה בכדי להגיע אליה. פסק דין זה של שריפה כפי שאומרים במליצה של צורה חד משמעית של הטלת פסול בכול הפעולות שלנו יכולים להרוס ולעשות שמוח גם בארץ וגם בגולה. וגם להם מכוונת הבת קול שיצאה מן השמים על ר' שמעון בר יוחאי ובנו" להחריב עולמי יצאתם חיזרו למערכתכם" אינכם רוצים להשתתף במיבצא ההיסטורי הזה של גישור של חיבור שני העולמות מותר וחבוא עליכם ברכה חיזרו למערכתכם ואנו רק נקנא בכס נקנא בכס על שלוח נפשכם ומנוחת המצפון שלכם ואף אנו נשוב שמה מזמן לזמן להינפש שמה ולקבל שצר רוח וטשרית שכינתכם אבל בתנאי "אל תחריבו את עולמינו!" אל נא תפריעו את עבודת הבנין להנחיל את התורה במלואה לדור שכבר יצא מן המערה ואינו מוכן בשום אופן לשוב שמה, אם הרצו הצאו באחד הימים מאותם המערה ותראו מה שראו התנאים הקדושים ר' שמעון בר יוחאי ובנו שי לנו כבר זקנים שנחגדלו על ברכי שיטהינו ושחביבים עליהם מצוות ואז כידוע "ייטיב דעתיהו" נחישבו דיעותיהם של האב והבן ונכנסו אל הישוב בטוב לב ומלאי תקוה לעתיד. הבעיות האלה מימינינו הן מבחינת ריב משפחה סוף סוף מאמנותינו של שני המחנות האורטודוקסיה המודרנית וזו היותר חיצונית נאמנותינו לאמונה, למסורה ולהלכה מאחדת אותנו למרות חילוקי הדעות בינינו הרבה יותר חמור מזה מסוג אחר לגמרי הוא השמאל שלנו לקהל שבמדינת

צריכים להסביר שביהדות ארה"ב השמאל אין פרושו הסוציאליזם אלא אלה שהם לפחצה לשליש
ולרביע ויתרו על התורה על המסורה ועל הדת. תנועת הריפורמה כפרה בתורה ענד מבטן
ומלידה. תנועת הקונסרבטיזם שאינה אלא בעצם ריפורמה במסופ של מחינות היא אבודת
נשמה. תנועה שעוד מבקשת את צורתה ונשמחה. ולא הצליחה עדיין לאתר את מקומה בעולם
הרוחני. עשתה פשרות ביסודות ובעקרונות בנחה גשר רעוע ומסוכן שכל ההולך עליו
סופו שנופל לתוך התהום. ורבותי אינני שבוס אופן שולל משפי תנועות אלה כל זכות
שפי. מנקודת ראות ההיסטוריה אולי שימשו הן כמגן וכתריס בפני הסמיעה הגמורה
בעולם הגויים אין לקפח שכרן על זה. אולם בו בזמן משכו לעצמן אלפצם ואולי רבבות
יהודים שאילולי מצאו על ידם יהדות במחיר זול היו נשארים נאמנים למסורת ולא היו
יוצאים לתרבות רעה עד כדי כך שילדיהם וקל וחומר נכדיהם כבר אבודים לגמרי מן
היהדות. במאה שעברה כבר הכחישה הריפורמה את המושג של ישראל כעם ובתקוה לשיבת ציון.
אע"פ שאר כך תרמו מנהיגים גדולים לציונות עדיין נמצאים באירגוניהם היום אלה שהם
שונאים מושבעים לציונות ולמדינת ישראל. הקונסרבטיזם שעוד נמצאים בתוכו יחידי
סגולה שומרי מצוות ויודעי תורה פולל גם אגף מאד חשוב ובעל השפעה עצומה הכופר
לחלוטין באלוקים כפי שהיהדות מדורי דורות הבינה את האלוקים. תנועה הכופרת גם
בתורה וגם בהלכה. ואף מן המתונים בתנועת הקונסרבטיזם יש כאלה הכותבים בריש גלי
שתנועתם עומדת מחוץ לתחומה של ההלכה. איך אפשר לתנועה לסבול זרפ של כפירה
באלוקים חיים ובאותו זמן להכריז על עצמה כממשיכה של הדת והמסורה של ישראל.
אין זה אלא שיחוף ועל הקונה ובמיוחד זה שמרחוק להיזהר. כתוב בהאזינו"ם קינאוני
בלא אל ואני אקניאם בלא עם" הריפורמה זכתה לאמונה של לא עם והקונסרבטיזם במקצתם
בלא אל עשרה לבושים לובש השד הממונה על התבוללות באר"ב והעולם על כולם באחרונה
הוא הדיאלוגים, הדו שיח עם הנצרות המתנהל כמעט ע"י כל הריפורמים וע"י רוב
הקונסרבטיביים כאילו במחול המחנייף. אפילו אחרי האכזבה הנוראה שסזמן מלחמת ששת
הימים בידידותם של המשוחחים הנוצרים עוד לא חזרו בתשובה ודוקא הפכו את הקערה
על פיה נאמרו שזה סימן שצריך לעשות יותר דיאלוגים ויותר אינטנסיביים. ואם כל זה
למרות הרתיעה הזאת ממעשיהם ודיעותיהם של הלא אורטודוקסים באמריקה נוקטת האור-
טודוקסיה המודרנית בשיטה מיוחדת כלפיהם וכלפי אלה התנועות משמאל הלא היהודים

הם ציבור חשוב בארה"ב וחלילה לנו להעלים עין מהם כשם שלא נותר על אות אחת בתורה כך לא נותר על יהודי אחד מן העם. אשר על פי הקבלה יש לנשמת כל יהודי אחיזה באות אחת שבחורה ושיטתנו כלפי הגוש הזה מבוססת לדעתי על דיאלקטיקה בין בתודעת היהדות בין שני מושגים של ציבור, מה זה ציבור? יודעים אנו את אימרת חז"ל "אל חפרוש מן הציבור" אולם חכמינו הגבילו אימרה זו את איסור הפרישה והחירו אותה בזמן שהציבור מושחת, במידותיו, בזמן שההתחברות עם הציבור הזה תביא בעקבותיה הפסד לדת ולמידות. והנה המעין בדברי חז"ל ימצא שיש שני מושגים נפרדים, האחד הוא פורש מן הציבור והשני הוא פורש מדרכי הציבור. בדיקה במקורות הוכיח שהרעיון של פורש מן הציבור מכוון לגבי הציבור כמו שהוא עכשו גוש של יחידים במציאות סוציאולוגית. פורש מדרכי הציבור מכוון כלפי הכוחות הרוחנית של הציבור, האידיאלי ההולך בדרכים שהיחוו לפניו חוזיט ונביאיו. סוף סוף ההבדל בין שני המושגים מונח בהגדרת עצם המונח "ציבור". יש הגדרה נומנליסטית שלפיה הציבור הוא גוף דמיוני רקשם בלבד, לאמיתו של דבר אין הוא אלא קיבוץ של יחידים בדעה זו דוגל החכם האנגלי ג'רמי בנטום וטובת הציבור היא רק סכום טובות כל היחידים, הנמצאים בציבור הזה. גם בחז"ל מוצאים אנו מושג שכזה כגון "אין גוזרים גזרה על הציבור אלא אם יכולים רוב הציבור לעמוד בה" זאת אומרת מונים את היחידים ואז על פי זה קובעים את טובת הציבור "אחרי רבים להטות". ההגדרה השניה איננה נומנליסטית אלא מטפיסטית זאת אומרת מקיפה ביותר. הציבור לפיה הוא לא רק שם אלא הציבור בעצמו הרי הוא גוף עצמאי וקיים ועומד בזכותו הוא ומעל לסכום חבריו היחידים. "הציבור" אומר האמריקאי וולטר ליטמן הוגה דעות במדינתנו הוא שלשלח הדורות של יחידים משחנים שוחפות של אלה החיים היום אלה שכבר הלכו לעולמם ושל אלה העתידים להיוולד. הנה המושג של "אל חפרוש מן הציבור" מכוון אל ההגדרה הראשונה הנומנליסטית זאת אומרת אסור לפרוש מן הציבור הסוציאלי הנוכחי. הציבור שהוא קיים במציאות של היום. הפורש "מדרכי ציבור" וכאן הדגש על הדרכים לא על הציבור כגוף סוציאלי "הפורש מדרכי ציבור" מכוון אל ההגדרה המטפיסטית הציבור שכתר ברית עם האלוקים בסיני הציבות של כנסת ישראל לפי דברי חכמינו ציבור הצופה לביאת הגואל

ולפי זה המבוכה העומדת לפנינו ניתנה להיתפרש כהתנגשות בין שני האינטרסים האלה הציבור הקיים היום על כל חטרונותיו הדתיים ואולי אפילו המוסריים על כל הכפירה והעמרצות שבו והציבור הקיים לנצח הציבור של "כולך יפה רעייתי ומום אין בך" ההחתיבויות שלנו כלפי כל אחד מאלה שני המושגים סותרות זו את זו הגישה אל המתיחות בין שני המושגים עשויה להיות אבן נגף לנו ואולי אף אבן בוחן לדעות החלוקות בקרב האורטודוקסיה, הגישה שאנו בחרנו לנו היא בדרך כלל לשחף פעולה עם בעלי בתים אלו החברים מן השורה של התנועות הללו ולשלוף שיתוף פעולה לענייני דת עם המנהיגים הדתיים של עדות אלה, דרך זו לא נתקבלה על כל אנשי שלומנו אבל היא השיטה השלטת כעת ביננו ממהיגי הקהילות הרוחניים הם בגדר "המכיר את ריבוננו ומחכון למרוד בו" ההנחת ההלכה אצלם היא מבחינת עיקרון הם פשוט מדרכי הציבור הנצחי של כנסת ישראל אבל בעלי הבתים שלהם שהם רובם ככולם עמי הארץ ואינם יודעים ביהדות בין ימינם לשמאלם הם בבחינת "חינוך שנשבה בין העכו"ם" הדור השני של עדה זו נטל יהדות קלושה מזויפת בחוס לב כדברי חכמינו מסורת אבותיהם בידיהם, לכן למורת רוחם של ראשי התנועות האלה אין אנחנו מכירים בסמכותם של רבניהם ולמורת רוחם של אחינו מימין אין אנחנו מרחיקים את היהודים הפשוטים האלה בהמוניהם, אנו שוללים קירוב דיעות ומחייבים קירוב לבבות. אין אנחנו רואים שום סיכויים לאחדות העם שבגולה לעם יהודי אחד אם לא נתיחס אליהם ביחס של אחוה כאשר התגלה יוסף לפני אחיו במילים "אני יוסף" נבהלו מפניו סחם להכריז על דיעותינו ועל עצמאות השקפתינו לא יספיק אבל כאשר יוסף הצדיק הוסיף רק מילה אחת "אני יוסף אחיכם" "אע"פ שיחד עם זה כיון כלפיהם בחברי תוכחה קשים ומרים" אשר מכתם אותי מצרימה" בכל זאת נתאחדו השבטים מחלו זה לזה ועיניהם זלגו דמעות שמחה "אני יוסף" אני עומד תקיף כדבעתם בדיעותי לא אותר על קוצו של יוד ובכל זאת "אתיכם" באהבה וריעות בכבוד ובלי אף שמץ של שינאה בליבי עליכם. "כל ישראל ערבים זה לזה" אמרו תז"ל והחסידיים מפרשים את המילה ערבים מלשון ערבות כלומר כל ישראל מחוקים זה לזה. ובכל זאת מסתייגים אנו לחלוטין משיטה שאולי קבלתם כאן בעיחוננו, אני קורא מפעם לפעם את ה"ג'רוזלם פוסט" נוסף לעיבונים אחרים ואני רואה שהם דוגלים בשיטה מסוימת

כלפי יהדות ארה"ב אבל אנחנו מסתייגים לחלוטין משיטת שלשלת האגפים דרך אגב עוף
שיש לו שלשה אגפים אינו כשר. "שלשלת האגפים" שיטה ~~הסיסמה~~ שהפכה לפיסמה
מפורסמת ומקובלת ביהדות אמריקה, כאילו יש ליהדות שלשה פירושים שונים בערכם
ובחשיבותם באשר ההבדלים ביניהם אינם יותר מאשר עניין של חוש ושל טעם של מנהגי
עדות שונות. זוהי שיטה של אדישות ואין זו סובלנות כל עיקר זוהי שיטה של קור
רוח יחס של מה בכך של לא איכפתיות לפיכך כשאנחנו מדיינים בעניינינו הדתיים
כלפי פנים, זאת אומרת בניגוד לענייני חוץ בבעיות שבתוך הקהילה היהודית ולא
בשאלות של העם היהודי או של האוכלוסיה היהודית כלפי הגויים כלפי הממשלה
בענייני פנים אנו נבדלים במחיצה אידאולוגית זאת אומרת דוגלי הריפורמה מצד
אחד והקונסרבטיבים מצד שני. עוד לא אמרנו נואש על תשובת הכלל שהיא תקותינו
משנים קדמוניות אמונה עזה בל תימוט יש לנו בניצוץ של קדושה שישנו בלב כל
יהודי מה שבעל החניא מחולל חנועת חב"ד "אהבה כדאית ומסותרת" שבנשמת כל אחד
מישראל וחובתינו היא לגלות את אותה אהבה את אותה נקוה. היהודי האמריקאי
הטיפוסי הממוצע הוא מכונן במידה החסד לאין ערוך ובעל צדקה וטוב לב ומידה זו
כמו שהורה לנו הרב קוק זצ"ל "שורשו בקדושה ובטהרה" ועלינו לנצל אותה כמיטב
יכולתינו. וכה דרש הצדיק החסידי הגדול רבי אלימלך מלוזנץ על הפסוק "אך טוב
וחסד ירדיפוני כל ימי חיי ושכני בבית ה' לאורך ימים" אם ראינו יהודי שאין בו
אלא מידה זו של טוב וחסד שהוא רחמן ונדיב לב חידע לך שטוב וחסד זה לא יתנו
לו מנוחה וירשפו אותו עד שסוף סוף ולו יהיה אחרי דורות ירדפו אותו עד שסוף
סוף יגיע לכותלי בית המדרש וירצה לשוב לבית ה' לאורך ימים. ונקודה אופטימית
זו היא הנוחנות לנו את העוז והמרץ בעימות שלנו כלפי שאר בית ישראל וכלפי
הבעיות החמורות הגדולות של הסביבה הנוכרית שלנו, ואין זה עניין של היקוות
בדויות בילבד בכלל לא, יש לנו דוגמאות למאות ולאלפים של יהודים מתבוללים
כמעט אלה שכבר עמדו על סף הנצרות שזכינו להציל אותם, להשיב אותם אל בית ה'
זכורני כאשר שימשתי ברבנות באחת מערי השדה באמריקה "ניו אינגלנד" זכינו אשתי
ואני לקרב לנו זוג צעיר אחד, הוא היה רופא שיניים היו לגמרי זרים ליהדות אלא

אשר מפני סיבה שאנחנו עוד לא יודעים הם השתייכו לאיזה חוג תרבותי שהרבה מהם היו אנשי סגולתנו כלומר מאנשי האורטודוקסיה המודרנית. סוף סוף כאשר התייחדנו זכיחי להשפיע עליהם שהם יהיו כשרים וחובת השימחה שהיתה עלי היתה להכשיר את מיטבם. וזוהי אשה שמעולם לא היתה בבית כנסת מדינת ישראל לא ידעה מה זה היא היתה אחת לשני אחים שעבר נשאו לא יהודיות, נישואי חערובת וזכינו סוף סוף גם הילדים שלהם ילמדו בששיבות קטנות בעיקר הכשרתי את הבית ולעולם לא ~~אשכח את~~ ~~השאלה~~ שהיא שאלה אותי באמת שאלה הפרושה על זכרוני היא שאלה " רביי הגביר לי

אתה אומר לי שעלי להוציא את כל הכלים האסורים מביתי לפי הדין אבל הגיד לי האם מותר לי לחת את הכלים האלה אל אימי?" זה היתה השאלה אם יכולה היא לחת את הכלים האלה לאימה? ואני ראיתי בזה מן סמל שאפשר ואפשר שיקום דור שיהיה מוכן לא רק למטבח כשר אלא ללב כשר לבית כשר ומוכן להוציא ולחת מתנת חינוך את כל הטרף שבחיייהם את כל האסור שבחיייהם לדור שאיווה לזה וכמעט שנחאבד לגמרי. אבל טרם הצליחו. רבותי אני מקוה שמראשי הפרקים האלה שנחתו לכם קיבלתם ידיעה כל שהיא בהויחה של האורטודוקסיה המודרנית בארה"ב בבעמות שאנחנו עומדים מולן בנסיון הגדול הזה שאנחנו מתכוננים לפתור את הבעיות אשר נתעוררות ביהדות בשליש האחרון של המאה העשרים אנו רואים סימנו ברכה אבל אנחנו לא מתנחמים בהזיות המלאכה עוד לא ניגמרה אני מאמין שבאמונה שלמה שלבסוף נשיג את המטקה הקדושה שלנו שהוא לא פחות מלהציל יהודים ליהדות ולעם ישראל. הגשר יבנה ויחקיים אע"פ שיש לי ספקות רבות עם האמצעים שבחרנו בהם הם באמת יעילים ואותם האמצעים שאנחנו צריכים להם. אינני יודע עד כמה הצל הצלחתם אתם במדינת ישראל להגשים אותו חזון של "הרמתיים צופים" של שתי הרמות של קודש וחול הנשקפות זו מעל זו. אינני מרגיש שיש קהל רב בארץ המבקש אוחו גשר המטפס על אותם שני ההרים גם יחד אם יש ביניכם כאלה הבה ונדרוש יחד את הדרך המובילה אל הגשר הרוחני ההוא נישא עינינו אל ההרים וביחד נעבור את התהום בשלוש. חושבני שיכולים אנחנו להיות אחיעזר לאחיסמך זה לזה ותנאי אחד יש לדבר דאגה זה לזה תשומת לב זה לזה, כבוד הדדי רצון לדעת יותר, לדרוש טובת איש רעהו, להעלים עין זה מזה אין לך פשיעה גסה יותר מזו רק על יסוד ההדדיות

נוכל גם שנינו להצליח בשאיפותינו הנעלות לנו באמריקה אסור להשקיף עליכם כעל משהו מרומם אבל בלתי רלבנטי לנו ועליכם רבותי הסלחו לי לקבל אוחנוו כמי שיש לו זכות הקיום, אל נא חביטו עלינו כמועמדים או לעליה או לכליון חס ושלום בלי אלטרנטיבה אחרת לגמרי דרושה לנו גישה של אחוה וריעות של יגיעה הדדית ושיחוף פעולה רוחנית, חברתית, אידאולוגית וחיצונית. יודע אני שעד הנקודה הזאת כמעט שעברתי בשתיקה על שאלה הבווערה בקירבכם בעיה שמציגים אותה לפני ממש על שעל וצעד ובצדק ה ע ל י ה ומה נעשה עליה? אז נדבר גלויות, אין בפי מענה ברור לכם בכובד ראש יושבים על מדוכה זו וטרם מצאנו את המפתח כל טענטחיכן וכל הביעותיכם לנו ובפרט ליהודים הדתיים צודקות אין מה להשיב עליהם אם זאת היא מטרחכם רבותי הנצחון בויכוח כבר הצלחתם אין מה לדבר אבל זה לא נוגע למעשה, לנעשה העליה מארצות המערב מה שקוראים ארצות הרוחה תלויה לא רק בנו אלא גם בכס לא רק בהסדרים המתאמים ואופני הקליטה הנכונים אשר אני לא רוצה לדבר עליהם כאן אם כי הם מאד מאד חשובים אלא גם בכוח המשיכה של החברה שאתם יוצרים כאן אם אנחנו מדברים עכשו על קהילה דתית האמריקה אשר מימנה ורק מימנה אפשר לקוות לעליה חשובה אז עלינו לאמר בחברה חילונית בלבד לו תהיה אשירה מחקמת ומאושרת לא תואיל להגביר את העליה מארה"ב אם לנוחיות עינינו תלויות הלוא טוב לנו בגולה הגדולה באמריקה הנאורה הדמוקרטית והטכנולוגית. מה שכן ב- יכנל למשוך אוחנוו לפי עניות דעהי היא חברה הכוללת בתוכה עקרונות הרמתיים צופים. בדפוס ישראל לא אמריקה ברוח המדינה שקמה לתחיה העקרונות האלה הם לא פחות מהמשך היהדות בעידן המודרני ככוח חי וחוסס בעולם ולא רק ככת של מתבודדים אבל המשך של היהדות השלמה ולא יהדות שנחלקה לחתיכות. אם הצלחנו לבנות חברה כזאת חברה של הלכה כפי שהיגדרנוה חברה של צדק, של משפט, של מוסר אם הקימו חברה נעלה אז עלה נעלה והעליה הזאת תהיה לא מפני לחץ הגויים, לא מפני הרצון לעזור לאח אני ואומלל חס ושלום ואף לא מפני טעמים אידיאולוגיים גרידא אלא מחוץ השאיפה לחיות בקרב החברה היהודית המתקנת בנזחר בעולם. אני לא אומר חס ושלום אני לא רוצה לחת לכם החנצלות לנו ליהודי אמריקה שאנחנו מחכים עד שאחם חצליחו ליצור כאן את החברה המשיחית אני אומר רק זה שאם רוצים בעליה צריכים

לא רק לשלוח שליחפס ולנדפס חעמולה צריכים לעבן חברה מתוקנה שתכלול היסוקוח הגדולים הן של היהדות והן של העולם התרבותי הרחב. אני רק רוצה לנתח לטובת המטרה שלנו שגם אני רוצה בה כמו שאתם רוצים בה מה נוכח לעשות. אני לא חס ושלום מגנה את כל מה שנעשה, צריכים לעשות הרבה יותר פי אלף אני אומר רק שמה שכן דרוש הוא שהעליה תבוא לט מתוך טעמים של לחץ פוליטי או כלכלי ואפילו לא מפני אידאולוגיה אלא מפני כוח משיכה שאי אפשר לעמוד בפניו. מאז מלחמת ששת הימים חל שינוי גדול בהיסטוריה שלנו אין ברצוני לחזור על דברי שהרציתי רק אחרול בירושלים הם כבר נדפסו **2** פנים אל פנים" של השבוע רק זה ארשה לעצמי לאמר שלעניות דעתי נתגלו לעינינו מקורות חדשים של אופטימיות ותקוה מה שאתם לא יכולתם לעשות עד החקופה הזאת מה שאנחנו היינו עד היום לגביו כעיצורים ואטומי לב כל זה יכול להפך מחלום הדורות היום לבר ביצוע. ורבותי בבואי לסיים דברי ברצוני לברך אתכם בברכת שלום ואל תהיא ברכת הדיוט קלה בעיניכם השלום הוא הבעיה הקלה שבכולם הציר אשר סביבו סובב הכל והוא אשר יקבע את גורלינו וגורל כל העולם. ברכה זו של שלום בחינת מועט המחזיק את המרובה היא גם ברכה של שלמות לא רק של שלום אלא של שלמות של שלום בכל האופנים ויורשה נא לי לסיים בהערה אחת למשמעותו של שלום ואולי המצאו ענין גם בסיפור שמיסביב לזה. בימי מלחמת העולם השניה נשאלה שאלה זו מפי מורי זקני הסבא שלי שהיה גאון גאליצאי ההב הגאון ר' יהושוע בוימל זצ"ל שהיה מגדולי רבני גליציה אשר עקר מלפני 45 שנה ממקומו והלך לאמריקה שם נפטר לפני כעשרים שנה מיד אחרי קום המדינה. וזו השאלה אדם נדר 100 דולר לאיזו ישיבה על מנת שבנו שהיה חייל אמריקאי ישוב בשלום לביחו כך היה הנדר. הבן חזר לגמרי בריא אולם יחד עם אשצו הנוכרית. גבאי הישיבה טענו שהחנאי נחקיים מכיון שהבן חזר בשלום ועל האב לשלם. האב טען בדין תורה זה שאין זה כלל בגדר שלום כי בנו פצוע רוחנית הרבה יותר קשה מאשר פציעה גופנית הם פנו בשאלה זו לסבא זצ"ל ובתשובתו רבת סימני הגזונות שנידפסה בסיפרו הוא מהאה למשנה במסכת טבול יום. וחואילו בטובכם יחד נלמד את המשנה "החורם את הבור ואמר הרי זו חרומה על מנת שיעלה שלום מן השבר ושלום מן השפיחה אבל לא מן הטומאה ר' שמעון אומר אף מל הטומאה" יש לו לאדם בור מלא

יין והוא רוצה להפריש מן הבור תרומה מוריד חביה אל הבור וקובע בע"פ שחביה זו שהוא הנריד אל הבור תהיה של תרומה ממילא כאשר מעלה את החביה מותר לו לשחוח מכל היין שבבור. אולם יש סכנה שמהו יקרה לחביה זו בדרכה למעלה ואם היין שבחביה שהופרש טומעה חוזר ומתערב ביין בבור הלוא הכל יהיה אסור לזר למי שאינו כהן ובעל הבור יפסיד את כל היין שבבור. לפיכך כשהוא חורס את הבור הוא עושה את זה בחנאי מפורש על מנת שיעלה שלום כלומר שהחביה תהיה שלימה ולא יפול מיין חבב תרומה זה בחזרה אל הבור והינה יש שאלה בהגדרת המונח שלום הכל מודים שפרושו של שלום הוא שלום מן השבר ומן השפיתה שאם החביה נשברה בדרכה או שבמקרה נשפך מעט מיין התרומה שביבית שוב אל הבור שהחנאי אז לא החקיים וממילא לא נחשבת חביה זו מלכתחילה כתרומה, אולם הבעיה היא מן התרומה כלומר אם נפל שרץ לתוך חביה זו וטימא את היין אם זה נחשב כביטול החנאי שה "על מנת שיעלה שלום" או לא זאת אומרת אם המונח שלום כולל גם את הרעיון של שלם מן הטומאה או לא לפי החנא קמא אין לשלום ענין עם טומאה ואפילו אם נטמא היין החנאי קיים ולרבי שמעון המושב של שלום כולל גם את הטומאה ואם נפל שרץ ליין זה פוגם ב"שלום" וממילא לא נחקיים החנאי ממילא מותר היין שבבור. על פי זה אמר מורי טבא זצ"ל שהשאלה על אהו חייל חלוייה במחלוקת זו שבין חנא קמא לרבי שמעון הנדר הנידון בשאלה אם יחזור הבן בשלום משדה הקרב ובנה הבן חזר בשלום, שלום מן השבר שלם מן השפיתה אבל לא שלם מן הטומאה גופו לא נשבר, דמו לא נשפך אבל טימא את עצמו בנישואי תערובת. יהיה פסק הדין בנידון זה מה שיהיה לא נוגע לנו ב"ה עכשו במשנה זו יש רמזים ברורים למצבינו אנו במידה גדולה אנו כבר בדרך למעלה מהבור כמעט בשלום מן השבר ומן השפיתה אף שטרם הגענו לו נכון בגולה עדיין אורבת לנו סכנת השבר התבוללות מרצון בארצות המערב ומאונס מעבר למסך הברזל ובארץ מי יודע? אם כבר פרה לגמרי סכנת השפיתה שפיתח הדם של מיטב צעירינו חס ושלום מכל מקום אם לא הצלחנו לגמרי הרי הספקנו במיחה ניכרת להיתגבר על שתי הסכנות האלה לפחות כך שאפשר לנו היושם לשים לב ולדאוג מעתה גם לסכנה השלישית כדי להבטיח שנצא בשלום שלם מן הטומאה עדיין נתקלים אנו בשרץ של כפירה, של גסות, של עיררון רוחני של בורות ועזות וחיינו עדיין חסרים אותה טהרה שכולנו מילים אליה זכינו לישראל

השלימה ובעיר ירושלים השלימה שלימים אנו מן השבר"ה יברך את עמו בשלום"
ובעזרתינו נהיה שלמים גם מן הסומאה נחגבר נא החזקנה ידינו וביחד נהיה
מוכנים לקראת האחגר השלישי שלום אף מן הטןמאה אמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין
לו" אם אנו בני האורטודוקסיה המודרנית באה"ב יכולים לתרום תרומה כל שהיא
למבצע שלום זה של טהרה היננו יחד אחכס בכל לבבינו ובכל נפשינו.

תמה דרצאתו של כב' הרב נחום נורמאן לם חל אביב ט' טבת תשכ"ח (10.1.1968)